IQRO JURNALI / 2023
GUVOHNOMA № 060680
E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934
VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

KASHTACHILK SAN`ATI TARIXIGA NAZAR

Muzropova Guljamol Mardonovna
Navoiy davlat pedagogika instituti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrasi
o`qituvchisi. muzropovagulzamol@gmail.com
Rustamova Charos Norbo'ta qizi
Navoiy davlat pedagogika instituti
Dizayn yo`nalishi talalabasi 2-bosqich talabasi
rustamovacaros8@gmail.com

Anotatsiya
Mazkur ilmiy maqolada o`zbek xalq an`anaviy amaliy san`atini o`rganish, zamonaviy xalq amaliy san`atini yanada rivojlantirishga yordam beradigan ma`lumotlar ko`rsatilgan.. Shu bilan birga kashtachilik maktablari faoliyati an`analarini saqlab qolishga turtki bo'ladi. Tarixga nazar solar ekanmiz, naqadar an`anaviy amaliy san`atning tan olingan namunalari mavjudligini ko`ramiz. Kashtachilik san`atining yo`qori darajada rivojlanganligi, hunarmand ustalarning bir biridan andoza olgan holda, xalq amaliy san`atiga yanada yangi izlanishlar olib borishganligi va amaliy san`atning har tomonlama ravnaq topishiga hissalarini qo'shishganligiga guvoh bo`lamiz.

Kalit so`zlar

Kashtachilk tarixi, amaliy san`at, qadriyatlar, ustoz-shogird an`analari, naqsh, etnomadaniyati, semantikasi, hunarmandchilik maktablari, an`analar, ustalar, qadrlash,asbob-uskunalar, hunarmandchilk, ramzlar, naqqoshlik, gullar tasvirlari, geometrik shakllar.

Kashtachilk tikish kasbi, amaliy san'atning qadimiy. sohalaridan biridir. Arxeologik topilmalar kashtachilkning deyarli barcha xalqlarida qadiymiligini, iqlim, tabiiy sharoit, muhit bilan bog'liq holda har bir xalqning madaniyati, san'ati, kasb-hunar turlari bilan birga, ularning ta'sirida rivoj topganini ko'rsatadi. Kashtachilkning paydo bo'lishi teridan qilingan kiyimlarda bog'lam va choklarning yuzaga kelishi bilan bog'liqdir. Davrlar davomida toshdan suyak bigizlarga, undan metall bigizlarga o'tish bilan, shuningdek, to'qish, mato to'qish, bo'yash va boshqa ishlar bilan bog'liqdir. Kashtachilik taraqqiyotini Qadimiy Osiyo, Yevropa, Amerika madaniy yodgorliklari, adabiy manbalardagi kashtalar tasvirlarida saqlanib qolgan. Kashtachilk mahsulotlarining eng qadimiy nusxalari saqlanmagan. Kashtachilkk rivojlangan xalqlarda unga tasviriy san'atning ta'siri katta bo'lgan. XI asrga oid ingliz kashtalarida jang lavhalari aks ettirilgan. XII asrga mansub rus kashtalarida Vizantiya ikona san'atining ta'siri ko'zga tashlanadi. Xitoyda XIV asrdan „syuxua" (ignali tasvir) nomi bilan mashhur bo'lgan kashtali namoyonlar uslub jihatdan shoyiga tush bilan ishlangan manzara janriga yaqin.

Yevropada kashtachilk Uyg'onish davrida yuqori pog'onaga ko'tarildi. Davrning buyuk rassomlari kashtachilar uchun andazalar tayyorlab berishgan, bu esa kashtalarning badiiyligini oshirgan.

VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

Kashtachilikda qimmatbaho toshlardan ham foydalanilgan, ip, jun, ipak, zar va kumush suvi berilgan iplar ishlatilgan. XVIII asrda Yevropada aslzodalar kiyimini bezashda kashtalardan foydalanib tayyorlangan kashtachilk buyumlari keng tarqalgan.

XIX asrning 2-yarmida kashta tikish mashinasi ixtiro etilgach, sanoati rivoj topgan mamlakatlarda kashtachilk korxonalari vujudga kela boshladi, ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yilishi an’anaviy kashtachilkni inqirozga uchratdi. Kashtachilkdagi mavjud an’analar susayib ketdi, arzon baho mashina kashtalari katta mahorat va ko‘p mehnat talab qiladigan qo‘l kashtalarini siqib chiqardi. Lekin bir qancha mamlakatlarda mashina kashtasi bilan bir qatorda qo‘lda kashta tikishga alohida e’tibor berilmoqda, kashtado‘zlarning ishlari muzeylarni, jamoat binolarini bezab kelmoqda.

O‘rta Osiyoda kashtachilk mahsulotlarining qadimiy xillari ayrimlari bugungi kunda ham saqlanib qolgan. Muzeylardagi palak, so‘zana, choyshab, kirpech, zardevor singari badiiy buyumlar va kashtali kiyimlar faqat XIX asrga mansub. XIV-XV asrlarga oid kitoblardagi miniatyuralar kashtachilkning bu yerda qadimdan keng rivojlanganini ko‘rsatadi. Jumladan, Amir Temur saroyida yashagan ispan elchisi Rui Gonzales de Klavixo o‘z esdaliklarida saroyda kashta bezaklarini tomosha qilganini yozgan. Behzod „Zafarnoma“ qo‘lyozmasiga ishlagan „Temur taxtda“ miniatyurasida (1467) kashtali chodirni ham aks ettirgan.

O‘rta Osiyoda, ayniqsa, o‘zbek, turkman, tojik ayollari orasida Kashtado‘zlik keng tarqalgan. Kiyimlar oilada tayyorlangan, badiiy buyumlar (so‘zana, kirpech, dorpech, choyshab, oynaxalta, choyxalta va b.)ning asosiy qismlari har bir xonadonning o‘zida tayyorlangan.

Kashta choklari, kashta tikish va uslublarining turli-tumanligi kashtado‘zlarining katta san’atidan dalolat beradi. Shu jumladan oz yurtimizda ham kashta anjayin tarzda rivojlangan bo`lib, buni bugungi kunda viloyat muzeylarida saqlanib kelayotgan ekponantlardan bilishimiz mumkin. Masalan, Nurota, Buxoro, Samarqand kashtachilk mahsulotlari ko‘proq yo‘rma chok b-n, Shahrisabzda yo‘rma, kandaxayol, iroqi, Toshkentda esa ko‘proq bosma chok bilan tikilgan. Ijtimoiy hayotda ro‘y bergan o‘zgarishlar kashtachilk an’analariga, mahsulotning turlariga ta’sir ko‘rsatgan. Masalan, hozir bo‘g‘joma, dorpech, oynaxalta kabi ashyolar o‘z ahamiyatini yo‘qotdi, paranji, kaltacha kabi kiyimlarni faqat muzeylardagina uchratish mumkin. Do‘ppi, sumka, nimcha, kavush, kirpech, so‘zana kabi badiiy buyum va ashyolar zamonaviy did bilan bezatilmokda, shakl va badiiy bezaklarida katta o‘zgarishlar ro‘y berdi. O‘zbek kashtado‘zlari buyum bezaklarida amaliy bezak san’atining boshqa turlaridagi naqshlardan andaza olganlar, kashtalarda o‘simliksimon tasvirlar, shox, gulband, guldastalar ko‘p uchraydi. Naqsh mujassamotida asosiy bezak matoning o‘rtasida bo‘lib, hoshiyalar qo‘shimcha bezak hisoblanadi. Lekin hoshiya bezagi mahorat bilan ishlangan kashtalar ham ko‘p. Ganchkorlik, yog‘och o‘ymakorligi, kandakorlik, naqqoshlikda uchraydigan islimiy gul (naqsh) lar kashtachilkda ham ko‘p uchrashi chizmakash (naqqosh)lar amaliy bezak san’atining turli sohalariga chizma (naqsh)lar tayyorlaganini ko‘rsatadi. Kashtachilkda chizmakashlar yaratgan naqsh(gul)lar asosida kashtado‘zlar badiiy buyum yaratadilar. Kashtachilikda ishlatiladigan asosiy ish qurollari: igna, ilmoqli igna, ilmoqli bigiz, angishvona, chambarak, do`koncha (kashtani matoga tortib tikish asbobi) va b.; keng tarqalgan chok turlari: bosma, kandaxayol, chindaxayol, xomdo‘zi, yurma, iroqi popur, ilmoq, baxya va b.

VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

O‘zbekiston hududidagi asosiy badiiy kashtachilik maktablari XVIII asr oxiri XIX asr boshlarida Nurota, Samarqand, Shahrisabz, Toshkent, Farg‘ona va Buxoroda shakllangan.Shu kunga kelib ham ushbu kashtachilk maktablari o`z an`ananalarini davom ettirib kelmoqdalar. Kashtachilik ancha xilma-xildir. “Duppi” yoki “qalpoq” do‘ppilari nafis naqshlar bilan qoplangan, ayollar ko‘ylagi “ko‘ylak” va erkaklar “chapan”lari bezatilgan, o‘zbek xonadoni kashta so‘zani, “palak” (katta panno) yoki “parda” (parda) bilan bezatilgan. , kurpachi ko'rpa-to'shaklari bezatilgan, o'yilgan "xon-taxta" stol va sandiqlar, shuningdek, yangi tug'ilgan chaqaloqlar uchun "gavor" beshiklari estetik jihatdan bezatilgan.

Kashta tikish jarayoniga tayyorgarlik alohida e'tiborga loyiqdir. Ehtimol, bu barcha turdagi tikuv va texnikani o'rganishni talab qiladigan butun san'at, murakkab. Kashtado'zlikni qo'llashdan oldin rassomlar naqsh tushunchasi haqida o'ylashadi.

Ma'lumki, har bir chizma va tanlangan rang o'zining muqaddas ma'nosiga ega. Masalan, bodom uzoq umr va mangulik timsoli, anor farovonlik va boylik ramzidir. Va o'zlarini hasad va yomon ko'zdan himoya qilish uchun ular stilizatsiya qilingan issiq qalampirni qo'llashadi.

Har bir figuraning bezaklari ipak iplar bilan yaratilgan, u takrorlanmaydi va qo'shni naqshlar bilan birlashtirilmaydi - tasavvur qilib bo'lmaydigan go'zallik namunasi shunday shakllanadi. Naqshlar boy tasavvurni, hayolning ijodiy parvozini, kashtachining mahorati va iste'dodini namoyish etadi.

Har bir amaliy san’at buyumlarining asosini naqsh tashkil etadi, shuning uchun u buyumning ajralmas qismi bo‘lib, o‘sha buyumning shakliga, vazifasiga va qanday materialdan yaratilishiga butunlay bog‘liq bo‘ladi. Rasmni naqshga aylantirishda uning (guli va hokazo) xarakterli belgilari tanlanadi. O‘simlik, qush motivlarini aniq ko‘rsatishga intilmay, faqat asosiy chiziqlarigina bo‘rttirib kontur qilib chiziladi.

Xalq orasida hunarlarning mingdan ortiq turi bo‘lib, har biri alohida bir mavzu bo‘lishi va talablari ham ish uslubiga mos holda qo‘yiladi. Biror buyumni tikishdan oldin uning badiiy echimini o‘ylab ko‘rish, bezakning undagi ayrim bo‘laklarining buyum yuzasiga qanday joylashtirishni, elementlarning nisbatlarini, qanday rangda tikishni, ya’ni kompozitsiya tushunchasiga kiradigan hamma narsani aniqlab olish kerak. Kompozitsiya xarakteri ko‘proq ritmga-naqshdagi alohida elementlarga bog‘liq bo‘lib, bu kompozitsiyaning ifodali bo‘lishiga aniq idrok etilishiga yordam beradi.

Kompozitsiya (mujassamot) - lotincha "Kompositio" so‘zidan olingan bo‘lib, to‘qish, to‘zish, bir-biriga solishtirish, naqshni g‘oyasi, xarakteri va vazifasiga, muvofiq uyg‘un hamda mutanosib joylashtirish degan ma’noni anglatadi.

Ritm - naqsh kompozitsiyasining ma’lum bir qismi, ma’lum bir masofada doimiy ravishda bir tekisda takrorlanib kelishi bo‘lib, naqshdagi harakatning o‘zluksiz va go‘zal ko‘rinishini ta’minlaydi.

Simmetriya - grekcha so‘zdan olingan bo‘lib, ulchovlarning bir-biriga munosibligi tushuniladi.

Assimetriya - kompozitsiyada simmetrik qonun-qoidalarining muvozanatini buzilishidir.

VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

Stilizastiya — tabiatdagi o‘simlik va boshqalarning tasviri, rangi, shakli va tuzilishini badiiy usulda umumlashtirishdir.

Bizgacha etib kelgan kashtachilik namunalarini sinchiklab o‘rganib chiqilsa, shunday xulosaga kelish mumkinki, kashta naqshlari qadim – qadim zamonlardan, eramizdan oldingi davrlardan shakllanib, uyg‘unlashib boyitib kelingan va shu bilan birga asosiy yo‘nalish va naqshning turli xillari saqlanadi.

Shu qatori kashtachilikda ishlatiladigan naqshlar ham o‘ziga xos xarakterga egadir. Kashtachilikni o‘rganishga kirishayotgan har bir kishi naqsh elementlarini bilishi lozim. Bu elementlar naqsh ishlarining alifbosi hisoblanadi.

Kashtado‘z ustalar tabiatdagi gul, barg, novda, g‘uncha, qush va boshqalarning tuzilishini, o‘sish qonun-qoidalarini, ko‘rinishini sinchiklab o‘rganib, ulardan turli naqsh kompozitsiyalar ishlash uchun har xil elementlarni stillashtirib olganlar. Masalan gulni stillashtirib olar ekan, uning go‘zalligini qaysi holatdagi ko‘rinishini tasvirlashni izlab topadi. O‘simliksimon naqshlar "Islimi gullar" deb ataladi. Islimi gullar o‘z navbatida, ikki tomonga ulanadigan ko‘rinishda bo‘ladi.

Band (novda) — naqshlardagi o‘simlik va shoxlari bir-biriga mustahkamlanadi.

Tanob — arabcha chilvir-arqon degan ma’noni bildiradi. Murakkab naqshlar kompozitsiyasi asosini tashkil etuvchi negizi, naqsh shakl beruvchi chiziq tanob deyiladi.

Naqqosh naqsh kompozitsiyasini chizishdan oldin birinchi tanob tortib keyin novdalarni chizadi, so‘ngra novdalarni yo‘nalishiga moslab gullarni joylashtirib chiqadi. Naqsh kompozitsiyasini chizishda tanob birinchi darajali chiziq bo‘lib, uning ustidan hech qachon gul, novda yoki barg bosib utmaydi. Tanoblar xilma-xil ko‘rinishda bo‘lishi mumkin.

Barg-o‘simliksimon naqsh elementi bo‘lib, naqqoshlar tomonidan tabiatdagi o‘simlik bargining stillashtirib olingan tasviri. Barg naqsh kompozitsiyasida to‘ldiruvchi va hush beruvchi elementdir. U tuzilishiga ko‘ra oddiy va murakkab turlarga bo‘linadi. Oddiy barglarga uch barg; bodom barg, tol bargi va boshqalar kiradi. Murakkab barglarga esa ko‘p barg, shobarg va boshqalar kiradi. Barglarning quyidagi turlari bor; shobarg eng katta barg, qush barg, ko‘p barg, chor barg (turtta barg), xurmo bargi, tol, anor, qashqarcha, madohil, qo‘shbodom, qalampir, nok, sambit, butoq barg va boshqa 50 dan ortiq turlari mavjud.

Gul — tabiatdagi gullarning stillashtirib olingan tasviri bo‘lib, naqsh kompozitsiyasida to‘ldiruvchi va hush beruvchi element hisoblanadi. Gullarning har xil turlari bo‘lib, ular o‘ziga xos nomlanadi. Masalan; lola gul, chinni gul, savsar, atir, gultojixo‘roz va boshqalar.

Tuzilishiga ko‘ra gullar oddiy va murakkab gullarga bo‘linadi: murakkab gullarga pista gul, ko‘pbargli gul va oddiy gullarga lola, oygul, nuxat gul va boshqalar kiradi. Gullar har xil tuzilishiga ega bo‘lganligi uchun ularning o‘ziga xos ismlari bor.

Shukufta-o‘simliksimon naqsh elementi bo‘lib, novdalarni bir-biri bilan bog‘lash va yuzalarni to‘ldirish uchun xizmat qiladi.

VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

Marg‘ula-qo‘sh chiziqli gajak, o‘simliksimon naqsh elementi. Agar bir novdaning ichida ikki marg‘ula hosil bo‘lgan bo‘lsa, u qo‘sh marg‘ula deb yuritiladi. Agar novda bilan marg‘ula tasvirlangan bo‘lsa, marg‘ulali novda deb yuritiladi. Naqsh kompozitsiyasida marg‘ula to‘ldiruvchi element hisoblanadi.

Bofta-tanob aylanib o‘tib hosil qilgan shakl. Islimiy naqsh elementi. Boftalar to‘g‘ri, egri hamda aralash chiziqlardan tashkil topgan bo‘ladi. G‘uncha-tabiatdagi g‘unchalarning usta tomonidan stillashtirib olingan tasviri.

Kashta naqshlarida kishilarning tabiat hodisalari aks ettirilgan. O‘zbek kashtasining naqshlari obrazida bu yashnab, gullab turgan bog‘ timsollarini ko‘p ko‘ramiz. Ayrim nusxalarida hayvonotlar shakli va buyumlar (oftoba, choynak, ko‘za) shunday tasvirlanadiki, ularni moviy ko‘rinishlaridan, asli shaklini ajratib bo‘lmaydi, balki ular o‘simliksimon qiyofaga kirib kashtaning umumiy uslubi bilan bog‘lanib uzviylashib ketadi.

Har bir so‘zana alohida san’at asaridir. Albatta bunga kashtado‘zning o‘z oldiga qo‘ygan yagona maqsadidir: san’ati va mahorati fantaziyasining ko‘p qirraliligi bilan odamlar qalbiga quvonch, shodlik baxsh etishdadir. Kashtachi o‘z ijodiy fantaziyasini har bir so‘zana detallarida namoyish qilishga harakat qiladi. U gullardan – yulduzlar, guldastalar, oy, quyoshni tasvirlaydi.

Kashtado`z tabiat manzarasini tasvirlar ekan u borliqdagi bor o‘simliklarni, hayvonot olamini uy – ro‘zg‘or buyumlarini tikishga, tasvirlashgan – bu baxt saodatli, quvonch va shodliklarga to‘la hayot orzusi, quyosh – yorug‘lik issiqlik mo‘l hosil, bu baxt va visol osoyishta baxtli hayot, oila, yulduzlar, moviy va musaffo osmon, orzu, umid, baxt- iqbol tunning mayin shabadasi, ertaning baxtli kun orzusi; oftoba – mo‘l – ko‘lchilik, ro‘za – suv, dehqonchilik umidi, hosilning mo‘l bo‘lishi, oilada fayz – baraka va seroblik, serfarzandlik .

Katta dekorativ san’at asarlarini kishi tomosha qilar ekan uning ko‘z oldida milliy arxitektura manzaralari gavdalanadi. Yaqinroqdan esa yirik – yirik shoxlar va gullar, juda yaqindan qaralganda esa naqshning nafisligi bilinadi. Sharqning ko‘p xalqlari singari o‘zbek xalqlarida ham anor hosildorlikning ramzi bo‘lib kelgan. Anor juda sodda shaklda beriladi: dumaloq ko‘rinishi va ichidagi gul kosachasigina tasvirlanadi. Kashtalarda tasvirlangan anor ham shunga juda o‘xshaydi. Mevaning mohiyatini aks ettiruvchi donachalari, po‘stidan nur sochilayotganday, tovlanib turganday tasvirlanadi. O‘simliksimon bezaklarning ichida keng tarqalganlaridan yana biri lola, bodom yoki qalampir tasvirlari bo‘lib, ular juda ko‘p shakllarga ega.

XIX asr oxirida o‘zbek kashtachiligida qushlarga juda kam e’tibor berilgan va ular so‘zananing bir chetiga kichik hajmda tasvirlangan. Hozirgi kunda ham kashtachilikda qushlar juda kam uchraydi. Shunisi diqqatga sazovorki, kashtachilikda hayvonlar, qushlar tasviri bezak sifatida berilsada, kashtado‘z boqiylikni obrazlar orqali berishga, atrof – muhitni to‘g‘ri, real tushunishga harakat qilgan.

Kashta naqshlarini badiiy vositalar, uning dekorativ talqini, ranglari, buyumlarning tanlanishi va tikish texnikasi bir – biriga uzviy bog‘liqdir. Chunki kashtachilikda yuqorida ko‘rsatilgan har bir talqin bir – birini to‘ldiradi, boyitadi va natijada qismlari o‘zaro bog‘liq bo‘lgan dekorativ badiiy asr yaratilishiga olib keladi.

VOLUME 6, ISSUE 2, 2023

Kashtachi bezaklarini matoga joylashtirar ekan, gazlamani haddan ziyod bezab ham tashlamaydi, bekorchi, bo‘sh o‘rinni ham qoldirmaydi. Fon albatta, naqsh va bezakka kashta ta’sir qiladi. Shu sababli kashta fonining oq malla va boshqa rangda bo‘lishiga e’tibor bermog‘i, fonining o‘zi ham qo‘shimcha bezak ekanligini diqqat markazida bo‘lishini talab qiladi. So‘zanada gullar qat’iy o‘lchamli, geometrik simmetrik emas, ular erkin o‘lchamsiz, taxminiy ochiladi. Shu sababli bunday dekorativ kashtalar uyg‘unlashib, butun bir yaxlitlikni vujudga keltiradi. Bunda har bir gul, o‘simliksimon chiziqlarning erkin bir – biriga bog‘lanishi umumiylikni hosil qiladi.

Bugungi kun O`zbekiston amaliy bezak san`ati qadimiy an`analarga asoslangan holda, yangi zamonaviy mavzular bilan boyitib rivojlantirilib borilmoqda. Aksariyat badiiy hunarmandlar sohalari tiklandi. Kashtachilik buyumlariga turli xil tasviriy bezaklar berish rasm bo`ldi. Amaliy san`atning so`nggi yillari ichida qo`yidagi asosiy yo`nalishlari rivojlandi: 20 dan ortiq xalq hunarmandchiligini o`z ichiga olgan xalq amaliy san`ati yengil va mahalliy sanoatni o`z ichiga olgan badiiy sanoat, ko`rgazma, inter`er va manzarali kulollik, kandakorlik buyumlari san`atida an`anaviy bo`lmagan buyumlar yaratuvchi rassomlik ijodi bilan bog`liq malakali yakka tartibdagi mualliflik bezak san`ati. Xalq amaliy san`atini rivojlantirish, uning unutilgan turlarini qayta tiklash va taraqqiy ettirishda ’’Usto’’birlashmasi muhim rol o`ynaydi. Amaliy san`atning barcha turlari rivojlantirilmoqda. Ustalar turli maktab an`analarini uyg`unlashtirib, o`ta ehtiyotkorlik bilan bezaklarni ishlatishmoqdalar. Badiiy hayotda ro`y berayotgan jarayonning ta`siri hamda mahalliy badiiy an`analarning boyligi badiiy tajribada an`anaviy bo`lmagan yakka tartibdagi mualliflik bezak san`atini rivojlantirmoqda.

O`zbek xalqi o`zining qadimiy va boy madaniyati bilan butun dunyoga mashhurdir. Buxoro viloyatidagi nodir qo`lyozmalar, xalq amaliy san`ati namunalari bir vaqtlar o`zbek xalqining madaniyati naqadar yuksak bo`lganligidan dalolat beradi, chunonchi ota-bobolarimiz qurgan binolar, me`morchilik bezaklari, ularning rang-barangligi, geometrik va o`simliksimon naqshlar ularning kompozitsion tasviri zavq olishga, tarbiyalanishga, ular orqali o`z orzu umidlarini, muhabbatlarini xalqqa izhor etishga chorlaydi. Asrlar mobaynida ortirilgan madaniy merosimiz, xalq amaliy san`atining ayrim turlari, ularning o`ziga xos tomonlari, haqiqiy o`zbekcha nomlari ishlash texnologiyasi va ularni yaratgan ustalarimizning nomlari asta-sekin unutilib ketish arafasida. Shuning uchun xalqimizning asrlar bo`yi qilgan ijodiy mehnati natijasida yaratilgan tarixiy yodgorliklar va boshqa amaliy san`atini ko`z qorachig`idek asrash, qadrlash va ulardan foydalanish hozirgi davrimizning eng muhim vazifalaridan biridir. Madaniy meros va yuksak badiiylik milliy an`anaviy rivojlantirishga undan foydalanish, undagi ijodiy amaliyot uslublarini joriy etish, tabiy material bilan ishlash, kishilarda ayniqsa, yoshlarda qunt chidam, qatt`iyat, xalq amaliy san`atining qiziqrli o`ziga xos turlariga daxldor etish maqsadga muvofiqdir. Shunday ekan o`zbek xalq amaliy bezak san`ati va uning turlari bo`lmish ganchkorlik, kulolchilik, misgarlik san`ati bilan o`quvchilarda bilim va ko`nikmalarni tashkil etish joizdir. O`zbek xalq amaliy bezak san`ati ham san`at, ham hunar. U asrlar mobaynida ota-bobolarimiz tomonidan ko`z qorachig`idek asrash, qadrlash va ulardan foydalanish hozirgi davrimizning eng muhim vazifalaridan biridir. Madaniy meros va yuksak badiiylik milliy an’anani rivojlantirish, undan foydalanish, undagi ijodiy amaliyot uslublarini joriy etish, tabiiy material bilan ishlash, kishilarda, ayniqsa, yoshlarda qunt, chidam qat’iyat, xalq amaliy san’atining qiziqarli o’ziga xos turlariga daxldor etish maqsadga muvofiqdir. Ta’lim tizimida ya’ni maktab, oliy o’quv yurtlarida o’quvchi yoshlarni siyosiy-g'oyaviy va estetik ruhda tarbiyalashda, go’zallikni seza bilishga, san’at asarlarini o’rganishga, ulardan baxra olishga, izlanuvchanlik va

yaratuvchanlik qobiliyatlarini oshirishga, amaliy san'atga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirish, kasb tanlash, ko'nikma va dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Pugachenkova.G.A. Rempel.L.I. ocherki iskusstvo Sredniy Aziye. -M.: "Iskusstvo" 1982

2. Qosimov Q. Naqqoshlik. — Toshkent: «O'qituvchi» nashriyoti, 1982.

3. A. Hakimov '' O`zbekiston amaliy san`ati haqida'' Ilmiy maqola.
4.S.S.Bulatov, M.O.Ashurova Amaliy san'at qisqacha lug'ati. –T.: Qomuslar bosh tahririyati, 1992.

5. Пугаченкова Г.А., Рempель Л.И. Очерки искусства Средней Азии, древность и средневоковье.– М., изд-ва Искусство. 1982. – С. 16.

6. Muzropova G.M. ''Amaliy san`atda naqshlar semantikasi''.Zamonaviy san`at. Hunardan falsafagacha. Ego IV. Ilmiy konfrensiya.

7. Muzropova G. M. ''Buxoro amaliy san`atining pedogogik ahamiyati''.O`zbekistonning umidli yoshlari. Konfrensiyasi. 2021. 31b.

8. Muzropova G.M. ''Amaliy san`atning pedagogik ahamiyati''. Dopolnitel`noe professional`noe obrazovanie. Jurnal. 2021.19 b.

9. Muzropova G.M "Artistic aspects of Bukhara applied art of the XIX century 'On the of Bukhara art ceramics''. Central Asian Studies. 2021. 62.example.

10. Muzropova G.M. "Expression of reality in modern uzbek fine art" . Sceience and innovation. 15.02.2023.

11. Muzropova G.M. "An`anaviy amaliy san`atda kandakorlik buyumlaridaginaqshlar semantikasi va ularning ramziy-ifodaviy xususiyatlari". Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. 191-197.2023

12. Muzropova G.M. "The importance of the traditions of the teacher and disciple in the study of the traditional applied art of Bukhara".

Intent Research Scientific Journal, I February-2023.

13.https://scholar.google.com/citations?hl=ru&user=uMNNKdIAAAAJ&view_op=list_works&sortby=title

14.https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=uMNNKdIAAAAJ&citation_for_view=uMNNKdIAAAAJ:d1gkVwhDpl0C

15.https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=uMNNKdIAAAAJ&citation_for_view=uMNNKdIAAAAJ:d1gkVwhDpl0C

16. http://ijournal.uz/index.php/jartes/article/view/737